www.neuronews.com.ua

Деменція — пріоритетний напрям галузі охорони здоров'я

Майже в кожній країні світу частка людей віком старше 60 років зростає швидше порівняно з будь-якою іншою віковою групою як у результаті підвищення очікуваної тривалості життя, так і через зниження коефіцієнтів народжуваності. З одного боку, старіння населення можна вважати успіхом політики охорони здоров'я і соціально-економічного розвитку, а з іншого — перед суспільством постають складні завдання адаптації, щоб максимально зміцнити здоров'я і розширити функціональні можливості літніх людей, а також їхнє соціальне функціонування та безпеку. Деменція (синдром стійкого порушення когнітивних функцій через органічне ураження мозку) чинить серйозний інвалідизуючий вплив на осіб, які потерпають від цього захворювання, і нерідко має руйнівні наслідки для тих, хто здійснює їх догляд, а також членів їхніх родин. Крім того, витрати на догляд хворих на деменцію мають тенденцію до зростання, у зв'язку з чим вкрай важливо, щоб суспільство було готове до подолання соціальних і економічних проблем, викликаних вказаним порушенням.

За даними Всесвітньої організації охорони психічного здоров'я (ВООЗ) на 2010 рік у світі налічувалось 35,6 млн людей, які страждають на деменцію. Прогнозують, що їх кількість подвоїться до 2030 року, а до 2050-го — навіть потроїться. Тягар деменції відчувають не лише хворі, вона зазвичай зачіпає і змінює життя і членів їхніх сімей. До того ж зі збільшенням кількості хворих на деменцію майже кожен знає кого-небудь, хто потерпає від цього захворювання, або того, чиє життя вона докорінно змінила. Втім, з погляду соціальних, економічних і медичних витрат деменція є досить дороговартісною хворобою, яка потребує довгострокового лікування та догляду таких пацієнтів, зумовлюючи перенапруження в системах охорони здоров'я, соціального захисту та економіки держави.

Таким чином, деменція змінює життя величезної когорти людей, накладаючи непомірний економічний тягар витрат на сім'ї та країни, а тому має стати одним із пріоритетних напрямів охорони здоров'я на державницькому рівні. Брак обізнаності стосовно особливостей деменції та відповідної інфраструктури, яка забезпечує своєчасну і належну підтримку на початковій стадії захворювання, підвищує ймовірність збільшення витрат на надання допомоги на його пізніх стадіях і погіршення стану хворого загалом.

На жаль, сьогодні немає лікування, яке б дало змогу повністю позбутися або призупинити прогресуючий перебіг деменції, хоча фахівці проводять дослідження численних нових методів терапії, які перебувають на різних стадіях клінічних випробувань. Однак при адекватній залученості держави маємо низку заходів, що можуть значно полегшити і поліпшити життя людей із деменцією, їхніх родин та осіб, які здійснюють догляд таких хворих. Серед них:

- рання діагностика захворювання;
- досягнення оптимального рівня фізичного здоров'я, когнітивного функціонування, активності та благополуччя;
- виявлення і лікування поведінкових і психологічних симптомів;
- надання інформації та довгострокової підтримки особам, які здійснюють догляд хворих на деменцію.

Широка глобальна поширеність деменції, її економічний вплив на сім'ї хворих, а також на осіб, які здійснюють їх догляд, і на суспільство загалом, і пов'язані з нею стигматизація і соціальна ізоляція являють собою одну із серйозних проблем системи охорони здоров'я. Глобальне медичне співтовариство визнало необхідність вжиття належних заходів і включення питання про деменції до порядку денного всесвітньої системи охорони здоров'я. Фінансування медичної та соціальної

допомоги за рахунок прямої оплати або за готівковий розрахунок є особливою проблемою для літніх людей із деменцією та іншими хронічними захворюваннями. Хронічні захворювання передбачають тривале лікування і належний догляд, що призводять до збільшення витрат. Водночас люди похилого віку, особливо в країнах із низьким і середнім рівнем життя, як правило, не мають гарантованих доходів, а їхні сім'ї можуть відчувати фінансові труднощі через вартість догляду та пов'язаних із ним вимог.

Так, важливу роль у розв'язанні цієї проблеми може відігравати як всеохоплююча система соціальних пенсій, що нараховуються не за рахунок внесків, а також цільові пенсії по інвалідності та допомога особам, які здійснюють догляд хворих. Ще одним механізмом підтримки могла б стати система попередньої оплати. Прикладом такої системи надання підтримки тим, хто потребує лікування і догляду за віком, є програма страхування довгострокової медичної допомоги в Японії, у рамках якої клієнтам забезпечується доступ до широкого спектра послуг, і не тільки медичного характеру.

2008 року ВООЗ почала реалізацію Програми дій щодо заповнення прогалин у галузі охорони психічного здоров'я (mhGAP), яка включає деменцію до пріоритетних проблем. Мета згаданої програми — збільшення обсягу послуг із лікування психічних, неврологічних розладів, а також порушень, пов'язаних із вживанням наркотичних та інших речовин, у країнах із низьким і середнім рівнем доходу. А 2011 року на засіданні Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй (ООН) із профілактики неінфекційних захворювань та боротьби з ними було прийнято Політичну декларацію, у якій зазначено, що «Глобальний тягар і загроза неінфекційних захворювань — це один з основних викликів розвитку XXI століття», зокрема було підкреслено, що «психічні і неврологічні порушення, включаючи хворобу Альцгеймера, є серйозною причиною захворюваності та вносять свій вклад у глобальний тягар неінфекційних захворювань». Було виділено наступні пріоритетні напрями діяльності:

- сприяти створенню на глобальному рівні суспільства, дружнього до людей із деменцією;
- забезпечити, щоб деменція стала пріоритетом національної системи охорони здоров'я і соціального захисту в усьому світі;
- поліпшити ставлення громадськості та професійних працівників до деменції і розуміння цього стану;
- інвестувати кошти в системи охорони здоров'я і соціального захисту для підвищення якості допомоги і послуг, що надаються людям із деменцією та особам, які здійснюють їх догляд;
- підвищити рівень пріоритетності проблем деменції в програмах наукових досліджень у сфері охорони здоров'я.

Наразі деменція асоціюється з комплексними потребами, особливо на більш пізніх стадіях захворювання, а також із високим ступенем залежності хворих від сторонньої допомоги і високою частотою клінічного погіршення. Задоволення потреб пацієнтів у застосовуваній системі інтервенцій і догляду, що включають виявлення, діагностику і лікування симптомів, а також надання довготривалої допомоги нерідко стають вагомою проблемою для працівників служб охорони здоров'я, які не володіють ні відповідними навичками, ні потенціалом. Крім того, догляд таких хворих здебільшого забезпечують не офіційні спеціалізовані стаціонарні установи, а члени їхніх родин. Для підвищення якості життя хворих на деменцію та осіб, які здійснюють догляд, необхідно, щоб допомога, яку надають відповідні медичні та соціальні служби, насамперед була скоординованою, узгодженою та адаптованою до змін, що відбуваються під час розвитку захворювання. Ключову роль у вдосконаленні лікування людей із деменцією і їх догляду відіграє система лікування, яка в змозі швидко адаптуватися до цих змін і передбачає проведення регулярного аналізу та переоцінення їхніх потреб.

Сучасні країни використовують різноманітні підходи для поліпшення життя людей із деменцією і осіб, які здійснюють їх догляд. Одні розробляють і впроваджують належну політику, інші — відповідні плани, стратегії або рамкові положення, але загальним принципом є застосування етичного підходу. В Англії розроблено стратегію «Повноцінне життя з деменцією: національна стратегія щодо деменції», метою якої є надання допомоги людям із деменцією та їх сім'ям, а також особам, які здійснюють догляд за ними, щоб вони могли жити повноцінним життям, незалежно від стадії хвороби або їх участі в системі медичної та соціальної допомоги. Ця стратегія включає 17 рекомендацій, які охоплюють три основні тематичні напрями:

- підвищення обізнаності та розуміння;
- рання діагностика і допомога;
- розвиток послуг для забезпечення повноцінного життя людей із деменцією.

У деяких країнах створені територіальні або регіональні політики, виходячи з того, що країна дотримується децентралізованого підходу до охорони здоров'я та соціальної допомоги, зокрема Австралія, Канада, Швейцарія та Сполучені Штати Америки. Скажімо, в Австралії запроваджено стратегію «Ініціатива щодо деменції: зробити деменцію пріоритетом національної програми охорони здоров'я», щоб поліпшити якість життя людей із деменцією, їхніх родин та осіб, які здійснюють догляд за ними. Вказаною програмою передбачено пакети комунальної медико-соціальної підтримки, підготовку персоналу з догляду людей похилого віку, консультування щодо питань управління поведінкою при деменції, допомогу та інформацію для хворих на деменцію та їх сімей, фінансування досліджень, гранти від громадськості.

Отже, пріоритетні напрями діяльності щодо підтримки людей із деменцією та осіб, які здійснюють догляд за ними, мають охоплювати такі ключові аспекти, як: підвищення обізнаності в співтоваристві, належний доступ до медичної та соціальної допомоги протягом усього періоду хвороби, створення мережі кваліфікованої медичної та соціальної допомоги, підтримка родин хворих на деменцію, проведення досліджень у галузі профілактики і лікування захворювання.

Підготувала ***Тетяна Ільницька***

За матеріалами www.who.int